

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА  
ПУЛЮЯ  
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Харчук Іванна Ігорівна

СИСТЕМА ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ  
ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність 8.03050901 «Облік і аудит»

АВТОРЕФЕРАТ

дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Тернопіль 2017

Магістерською роботою є рукопис.

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку та аудиту

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент  
Синькевич Надія Іванівна  
Тернопільський національний технічний  
університет імені Івана Пулюя

Рецензент: кандидат технічних наук, доцент  
Дмитрів Дмитро Володимирович  
Тернопільський національний технічний  
університет імені Івана Пулюя

Завідувач кафедру

О. С. Білоус

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

На теперішній час однією із найважливіших проблем науково-технічного процесу являється проблема зниження матеріаломісткості продукції, найбільш ширше вивчення факторів, що впливають на поліпшення використання оборотних активів підприємства, резервів ( своєчасно та у повній мірі).

**Актуальність** роботи зумовлена тим, що питому вагу в поточних витратах підприємств займають оборотні активи, економне витрачання яких сприяє збільшенню обсягів виробництва, оптимізації рентабельності, фінансового стану та ліквідності.

Пошук резервів перспективної економії оборотних активів повинен базуватись на якісній оцінці показників умов праці на підприємстві, автоматизації та механізації виробництва, використання новітніх технологій.

З метою отримання кращого ефекту, при розробці відповідних заходів щодо економного використання оборотних активів необхідно враховувати, й те що вплив економії матеріальних ресурсів на величину витрат суспільної праці неоднаковий на різних стадіях їх переробки. Чим вище ступінь готовності оборотних активів - тим вагомішим є наслідок зниження їх витрат і тим відчутніші втрати від нераціонального їх використання.

Аспекти проблеми ефективного використання оборотних активів, їх трактування та суті широко відображені у працях відомих учених: Ф. Бутинець, О. Лишиленко, В. Крамаренко, П. Стецюк.

Дослідження особливостей використання оборотних активів підприємством ПрАТ «Тернопільський молокозавод» являє собою **мету** дипломної роботи .

Для досягнення мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- ознайомитись із методичними аспектами ведення обліку оборотних активів на підприємстві;
- показати та охарактеризувати методику контролю за використанням оборотних активів та проведенням їхнього аудиту;

- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Тернопільський молокозавод» та ефективність використання оборотних активів на підприємстві протягом 2012 – 2015 рр.;
- дослідити фактори та резерви ефективного використання оборотних активів на підприємстві;
- запропонувати шляхи ефективного використання ресурсів підприємства для зменшення собівартості продукції.

**Об'єктом** дослідження магістерської роботи являються оборотні активи підприємства.

**Предметом** дослідження є виявлення шляхів ефективного використання оборотних активів підприємства.

На наш погляд, використання оборотних активів та резерви їх економії, можуть бути визначені, як можливості збільшення виходу продукції кінцевого виробничого та невиробничого споживання (з урахуванням її основних споживчих властивостей) з кожної одиниці сировини і матеріалів.

Для досягнення поставленої мети, в роботі використано такі **методи дослідження**: порівняння, узагальнення, вимірювання, аналіз і синтез, системний аналіз, оптимізації, моделювання.

**Наукова новизна одержаних результатів** визначається реальною оцінкою якості управління та ефективності використання оборотних активів на ПрАТ «Тернопільський молокозавод». У роботі запропоновано шляхи оптимізації використання оборотних активів та відображено фактори, які впливають на ефективність їхнього використання.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає у розробці рекомендацій щодо оптимізації використання оборотних активів молокозаводу, створення бізнес-плану з впровадження у господарську діяльність новітніх технологій для підвищення ефективності діяльності.

**Публікації.** Наукові дослідження, запропоновані у магістерській роботі, пройшли апробацію на науково-практичній конференції Тернопільського

національного технічного університету імені Івана Пулюя (подано наукові тези).

**Структура роботи.** Магістерська робота викладена на 126 сторінках комп'ютерного тексту і складається із вступу, шести розділів, висновків та пропозицій і списку використаних джерел. У роботі міститься 10 рисунків, 13 таблиць, 9 додатків та 111 використаних джерел.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і завдання теми дослідження, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні дослідження основ аналізу та обліку оборотних активів» досліджено науково-методичну практику аналізу і обліку оборотних активів, відображено класифікаційну характеристику оборотних активів на основі робіт вітчизняних та зарубіжних вчених.

Головним завданням діяльності підприємства являється правильне та оптимальне поєднання ресурсів, забезпечення ефективності їхнього використання з метою оптимізації фінансових результатів.

Основними завданнями аналізу забезпеченості і використання оборотних активів є такі:

- 1) встановлення норм та нормативів, контроль за їх дотриманням;
- 2) оцінка реальності, якості планів матеріально-технічного постачання, ступеня їх виконання;
- 3) оцінка ступеня забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами;
- 4) визначення ефективності використання матеріальних ресурсів;
- 5) виявлення внутрішньовиробничих резервів економії матеріальних ресурсів і розробка заходів та їх використання.

Основні етапи аналізу оборотних активів:

1. Аналіз ефективності використання оборотних активів.

2. Аналіз впливу ефективності використання оборотних активів на величину матеріальних витрат та повну собівартість продукції.

Існує велика кількість трактувань оборотних активів. Відповідно до нормативно-правової бази України, оборотні активи являють собою запаси предметів праці, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб, і наявність яких є необхідною умовою ритмічної роботи підприємства.

Особливе місце серед теоретиків, які досліджували оборотні активи, займають : Ф.Ф. Бутинець, Д.Д. Гордієнко, С.В. Мочерний, Г.С. Суков, П.Г. Буніч, С.Б. Барнгольц, В. Г. Швець, І.І. Афанасєва, В.В. Голубенко, І.П. Житна, П.В. Іванюта.

Суков Г. С. дав таке їх визначення: «Оборотні активи - це джерела забезпечення процесу виробництва, що виступають одним з видів економічних ресурсів і охоплюють засоби виробництва (засоби і предмети праці)».

Проте, зарубіжні вчені розглядають оборотні активи, у більшості, як сукупність фондів обігу у грошовому виразі.

Буніч П.Г. трактував оборотні активи, як особливу форму руху вартості, що авансується у вигляді грошей для утворення запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, готової продукції та інших швидкозношуваних матеріальних цінностей.

На наше переконання, серед вчених найбільше прихильників визначення оборотних активів як сукупності активів, що використовуються в одному операційному циклі, оборотних фондів і фондів обігу.

Практика використання законодавчо-нормативної бази дозволяє стверджувати про неузгодженість термінів, що регулюють оборотні активи та недостатньо висвітлюють їх сутність. Дана проблема дозволяє стверджувати, що визначення цієї категорії у відповідності із П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» не у повній мірі розкриває його суть.

З урахуванням вище зазначеного, в дослідженні пропонується наступне визначення даної категорії: оборотні активи - це сукупність матеріальних

цінностей, які забезпечують підприємству безперервну виробничу діяльність, строк корисного використання яких не перевищує один виробничий цикл або один рік із дати балансу.

У другому розділі «Методичні аспекти обліку оборотних активів на ПрАТ«Тернопільський молокозавод» досліджено основні аспекти первинного обліку надходження та вибуття оборотних активів, визначено характеристику побудови вторинного обліку оборотних активів, складання звітності їхнього руху.

В результаті проведеного дослідження, виявлено, що на ПрАТ «Тернопільський молокозавод» бухгалтерією проводиться правильне та своєчасне оформлення відповідних первинних документів з усіх операцій по надходженню, переміщенню та використанню матеріальних цінностей. З цією метою, для обліку оборотних активів бухгалтерією використовуються такі рахунки: 20 «Матеріали», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» та інші. Окрім цього, відкриваються відповідні субрахунки, що дає можливість зблизити бухгалтерський, фінансовий та податковий обліки.

Підприємством розроблено власний класифікатор і номенклатурний цінник на матеріали, сировину та інші матеріальні ресурси.

З метою забезпечення своєчасних поставок та розрахунків із постачальниками на підприємстві здійснюється контроль за виконанням договорів постачання, який проводять за допомогою комп'ютерної техніки.

Саме тому, можна зробити висновок, що облік оборотних активів на підприємстві здійснюють своєчасно, оперативно та згідно із чинним законодавством, оскільки фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, які використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

Дослідження особливостей обліку оборотних активів дозволило нам розробити рекомендації щодо його покращення, а саме: підприємству необхідно підвищити рівень забезпечення складів ЕОМ, що забезпечить



бухгалтерію підприємства точною інформацією, дозволить проводити оперативний аналіз та розрахунок потреби у матеріальних цінностях.

Проведені дослідження показали, що у системі управління підприємством організація та оптимізація руху оборотних активів посідає важливе місце, а джерелом такої інформації є дані про рух оборотних активів.

**У третьому розділі** «Організаційні аспекти аналізу та контролю за використанням оборотних активів на ПрАТ «Тернопільський молокозавод» відображено організаційно-економічну характеристику виробничо-господарської діяльності підприємства, визначено основні аспекти здійснення контролю за економним витрачанням оборотних активів та проведення їхнього аудиту, а також, розглянуто головні концепції відображення руху оборотних активів підприємства та їх результатів у бухгалтерському обліку.

Незважаючи на нестабільну ситуацію у країні протягом 2013-2015 років, з кожним роком збільшується потужність та прибутковість підприємства, що зумовлено придбанням новітнього обладнання, ефективним використанням усіх ресурсів та освоєнням нових ринків збуту.

Розширення обсягів діяльності та збуту призводить до збільшення витрат підприємства. Протягом аналізованого періоду лівову частку витрат складають матеріальні витрати, оскільки вони є основою виробництва.

На ПрАТ «Тернопільський молокозавод» з метою перевірки повноти відображення у бухгалтерському обліку надходження та економного витрачання ресурсів підприємства за різними каналами щороку проводиться аудит за участю незалежної аудиторської комісії.

При проведенні аудиту перевіряють умови зберігання цінностей, аналізують стан обліку та внутрішнього контролю щодо оборотних активів., приділяючи особливу увагу калькуляціям та документації на відпуск цінностей у виробництво.

Інформаційною базою та джерелом отримання аудиторських доказів є первинна документація, журнали-ордера, Головна книга, відомості аналітичного обліку.

Інвентаризація - обов'язковою умовою проведення об'єктивного аудиту, оскільки це дає змогу встановити рівень організації бухгалтерського обліку та виявити факти розкрадання цінностей.

Ознайомившись із методологічною базою для проведення інвентаризації, можемо сказати, що підприємство діє у відповідності із встановленими нормами та чинним законодавством.

**У четвертому розділі** «Методика економічного аналізу оборотних активів на ПрАТ «Тернопільський молокозавод» та її особливості» надано структурно-динамічний аналіз фінансового стану підприємства, проведено динамічний аналіз забезпеченості та ефективності використання оборотних активів на підприємстві, виявлено залежність ефективного використання оборотних активів від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Провівши аналіз фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод» були отримані такі результати:

- показники рентабельності підприємства свідчать про прибутковість підприємства;
- фінансова діяльність підприємства є задовільною, оскільки переважна більшість економічних показників діяльності відповідає нормативу;
- значення показника фінансової стабільності свідчить про фінансову стабільність підприємства.

Підприємство ефективно використовує оборотні активи, оскільки протягом 2012-2014 років зменшилась матеріаломісткість продукції та збільшилась матеріаловіддача. Це, також, є свідченням підвищення рівня виготовлення нових видів продукції та зниження вагових характеристик виробів. Проте, впродовж 2015 року значення матеріаломісткості та матеріаловіддачі змінилось у негативну сторону.

**У п'ятому розділі** «Діагностика ефективності використання оборотних активів на ПрАТ «Тернопільський молокозавод», та їх вплив на фінансові результати діяльності» проведено аналіз доцільності впровадження новітніх технологій у процес виробництва з метою підвищення ефективності діяльності.

У зв'язку із зростанням попиту та розширенням ринків збуту, підприємству необхідно збільшувати обсяги виробництва продукції. Наявну лінію розливу ТФ-РПП 4000 підприємству доцільно замінити новішою та більш ефективною лінією ТФ-РПП 6000.

Розглянувши порівняльну характеристику даних ліній, бачимо, що остання є більш ефективною, оскільки при використанні аналогічної кількості ресурсів, зокрема електроенергії, продуктивність машини вища у 1,5 рази.

Провівши необхідні розрахунки, ми вияснили, що дана установка окупиться підприємству за 165 днів, що є відносно невеликим періодом.

**У шостому розділі** «Охорона праці та цивільний захист» проведено аналіз стану охорони праці на ПрАТ «Тернопільський молокозавод», запропоновано шляхи її покращення, відображено структуру цивільного захисту підприємства.

У ході проведення дослідження, встановлено, що умови праці на підприємстві є достатньо безпечними, оскільки підприємство використовує нове обладнання, із працівниками регулярно проводяться інструктажі, продукція, що випускається підприємством, має сертифікат на відповідність до вимог нормативної документації та не містить шкідливих хімічних добавок.

З метою забезпечення найбільш безпечних умов праці, зниження числа випадків травматизму, а так само в цілях попередження травматизму, провести наступні заходи:

- підвищити контроль за виконанням вимог та інструкцій з техніки безпеки;
- здійснювати експертизу технологічної документації на відповідність нормативним актам.

Цивільний захист на підприємстві очолює його керівник. Він відповідає за захист виробничого персоналу, постійну готовність органів управління, відповідних сил і засобів для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

На молокозаводі є заступники начальника цивільного захисту: з евакуації, інженерно-технічної частини і матеріально-технічного забезпечення.

## ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У даній дипломній роботі розглянуто особливості використання матеріальних ресурсів на ПрАТ «Тернопільський молокозавод», оскільки ефективне функціонування виробництва вимагає економного використання матеріальних ресурсів, оскільки їх надра є вичерпними.

Основи проведення обліку та аналізу оборотних активів розглянуто у теоретичних аспектах роботи. Також, даний розділ містить найбільш точні трактування оборотних активів.

Оборотні активи - це складова виробничих ресурсів, які беруть участь у процесі господарської діяльності протягом одного виробничого циклу, при цьому повністю змінюють свою форму та переносять свою вартість на витрати підприємства.

Головна умова ефективної діяльності підприємства - безперебійність виробництва, звідси виникає потреба у повній забезпеченості ресурсами.

Потреба в оборотних активах визначається нормою та нормативами на виконання виробничої програми, на капітальне будівництво, на непромислові потреби і необхідними запасами матеріальних ресурсів на кінець періоду.

З метою правильної організації бухгалтерського обліку оборотних активів необхідно коректно, вірно та своєчасно оформлювати первинну документацію усіх операцій (надходження, переміщення в межах установи та витрачання (реалізації)).

У другий розділі роботи розкрито методичку обліку оборотних активів на підприємстві. Інформацію про наявність та рух активів, які належать підприємству відображає синтетичний рахунок 20 «Матеріали», даний рахунок активний і має 9 субрахунків, та 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети».

Усю інформацію про рух оборотних активів на підприємстві фіксують у типових формах первинних документів і у нагромадженні вальних відомостей.

На ПрАТ «Тернопільський молокозавод» необхідно підвищити контроль за діяльністю матеріально відповідальних осіб з метою усунення крадіжок та зловживань.

На підставі проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, який відображено у третьому розділі роботи, можна дійти висновку, що підприємство є досить потужним виробником молочної продукції. Молокозавод випускає конкурентноспроможну продукцію, створює розвинену систему ринків збуду на території України.

Окрім цього, даний розділ містить методику контролю за використанням оборотних активів та проведенням їхнього аудиту.

Аудиторські перевірки на ПрАТ «Тернопільський молокозавод» проводяться щорічно зовнішнім аудитором. Рішення про проведення аудиту приймає наглядова рада підприємства.

Аудит проводять з метою перевірки повноти відображення у бухгалтерському обліку надходження активів окремо за різними каналами.

Ще одним методом контролю на підприємстві є інвентаризація, яку з метою контролю діяльності матеріально відповідальних осіб та попередженню виникнення надлишків, недостач оборотних активів слід проводити не рідше двох разів у рік.

У роботі показано на проаналізовано фінансовий стан підприємства протягом 2012-2015 років, а також, забезпеченість оборотними активами. Розглянуто ефективність використання оборотних активів, досліджено фактори і резерви їх ефективного використання .

Підприємство є достатньо ліквідним та платоспроможним. Свідченням цього є результати проведених досліджень фінансового стану.

Виходячи із даних проведеного аналізу ефективності використання підприємством оборотних активів, можемо сказати, що протягом 2012-2014 років використання ресурсів було ефективним. Проте у 2015 році показники їхнього використання погіршились. Підтвердженням цього є:

- тенденція до зменшення показника матеріаломісткості до значення 0,74 грн. у 2014 році в порівнянні з 2013 роком (0,78 грн.), що дозволило підприємству у 2014 році випускати більші обсяги продукції, при використанні тієї ж кількості сировини, що і у 2013 році;
- коефіцієнт матеріаловіддачі у 2013 році становив 1,284 грн., а у 2014 році – 1,347 грн., що дозволить підприємству збільшити суми прибутків у наступних звітних періодах.

Проте, у 2015 році спостерігається негативна зміна даних показників, а саме:

- тенденція до збільшення показника матеріаломісткості у 2015 році (0,79 грн.) у порівнянні з 2014 роком (0,74 грн.) на 0,05 грн.;
- тенденція до зменшення матеріаловіддачі у 2015 році (1,261 грн.) у порівнянні з 2014 роком (1,347 грн.) на 0,086 грн.

На підставі проведеного аналізу матеріаломісткості та матеріаловіддачі, бачимо що значення даних показників у 2015 році становить найбільш негативні значення протягом аналізованого періоду.

Оцінено, також, ефективність використання матеріальних ресурсів на підприємстві та їх вплив на фінансові результати, узагальнено використання резервів виробництва. В ході цього розглянуто провадження новітніх технологій у процес виробництва.

З метою раціонального використання матеріальних ресурсів та виготовлення продукції високої якості, підприємство у 2014 році встановило нову технологічну лінію «Fresh milk Technology».

Також, у 2014 році відбувся запуск цеху по виробництву казеїну. Що дозволить отримувати додаткові прибутки, оскільки внаслідок значних обсягів переробки молока залишаються великі об'єми сироватки.

Проте, підприємству слід звернути увагу на оновлення обладнання, що дасть змогу упаковувати більше продукції при аналогічних витратах.

У шостому розділі роботи розглянуто структуру цивільного захисту підприємства та проведено аналіз стану охорони праці, шляхи його покращення.

Наведене вище свідчить про досягнення мети дипломної роботи.

### **Анотація**

**Харчук І.І. Система обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства ( на прикладі ПрАТ «Тернопільський молокозавод»).** – Рукопис.

Спеціальність 8.03050901 – Облік і аудит. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2017.

Магістерська робота містить теоретичні дослідження основ аналізу та обліку оборотних активів, критичну оцінку різноманітних підходів щодо їх визначення. У роботі показано модель руху оборотних активів, розглянуто методику бухгалтерського обліку та запропоновано шляхи його удосконалення, зокрема використання прогресивних методів складського обліку.

Автором здійснено глибокий аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства. Проведено дослідження ефективності використання оборотних активів та проаналізовано їх тенденцію. Визначено особливості здійснення контролю за рухом оборотних активів та їх раціональним і економним використанням

На базі проведених досліджень запропоновано шляхи удосконалення використання оборотних активів на ПрАТ «Тернопільський молокозавод», що підтверджено відповідними розрахунками.

*Ключові слова:* оборотні активи, об'єкт оборотних активів, аудит, інвентаризація, фондомісткість, фондівдача, рентабельність.